

Kolonievogels in Twente in 2020

Peter van den Akker

In dit artikel laat ik zien hoe het onze kolonievogels in Twente in 2020 is vergaan. Vorig jaar gaat de boeken in als het absolute topjaar voor de Oeverzwaluw; nog nooit eerder werden er meer paartjes geteld: namelijk 999. De standvogels Blauwe Reiger (licht herstel) en Roek (daling zet door) doen het de laatste jaren wat minder. De Kokmeeuw heeft Twente als broedvogel bijna verlaten; maar in 2020 was er een kleine opleving in de veengebieden (Haaksbergerveen en Engbertsdijksvenen). De Huiszwaluw deed het in 2020 iets minder, wel maakt deze soort dankbaar gebruik van de vele nieuwe luifelstallen die overal zijn verschenen. Ondanks de Corona hebben we in 2020 een heel goed beeld van onze kolonievogels verkregen, waarvoor dank aan alle tellers. Speciaal de nieuwe tellers die in 2020 zijn gestart. Ik wens u veel leesplezier met dit overzicht en alvast veel succes met de tellingen in 2021.

Blauwe Reiger (167)

Het getelde aantal paren nam fors toe van 111 (2019) naar 167 paartjes. Dit komt onder andere doordat de kolonies Wenninkweg Markelo, Beeklustpark en Rogmanspark te Almelo in 2019 niet werden geteld. Maar ook met een bijschatting van circa 35 – 40 paar voor 2019 lijkt er toch sprake van een geringe toename. Dit past bij de zachte winter voorafgaand aan het broedseizoen 2020.

De kolonie op Singraven is in 2019 verschoven naar een nieuwe locatie (Kampstuie) en lijkt zich iets te herstellen (13 naar 24 paar), evenals de grootste kolonie Breeriet te Delden (26 naar 33 paar).

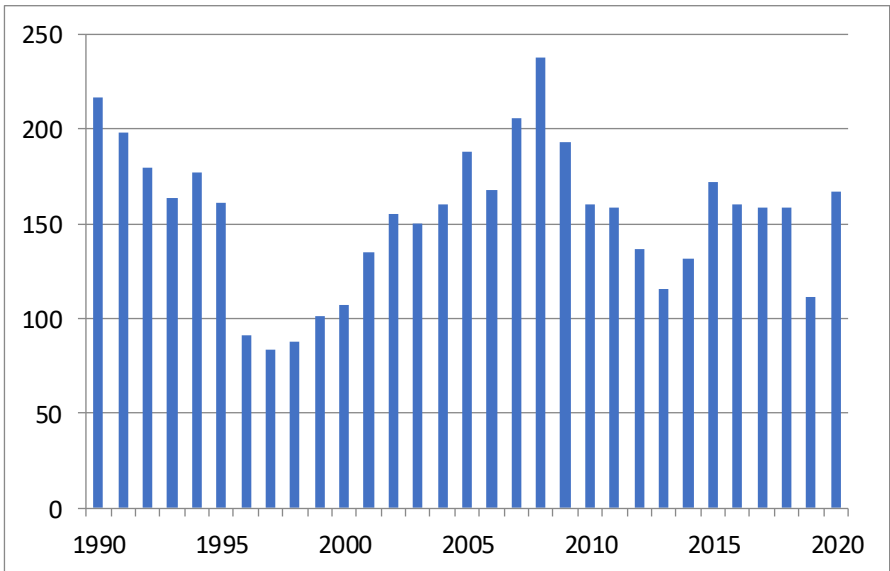
Landelijk neemt al decennia de koloniegrootte af en dit is ook in Twente het geval.

In 1990 telde Twente slechts 4 kolonies; Weldam (7 pr), Singraven (15 pr), Groot Boerman (10 pr) en Breeriet Twickel (184 pr), dit is gemiddeld 54 paar/kolonie.

Vooraf de grote kolonie in het Breeriet stuwde dit gemiddelde omhoog. In 2020 waren er minstens 17 kolonies aanwezig (gemiddeld 10 paar/kolonie).

In 2020 is er één nieuwe kolonie ontdekt bij Markelo. Ik vermoed nog steeds dat er in Twente meer kleine kolonies nog niet zijn ontdekt. Mijn oproep blijft daarom in het voorjaar op te letten als u een groep Blauwe Reigers in een weiland ziet, luister dan eens of u in de omgeving de rauwe koloniegeluiden van de Blauwe Reiger kunt horen!

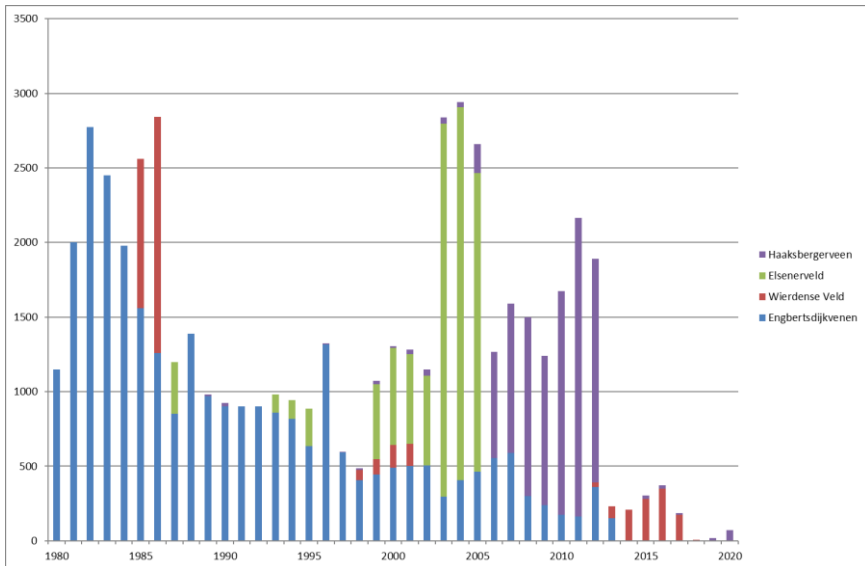
Naam kolonie	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Begraafplaats Almelo	6	7	6	0	n.g.	0
Rogmanspark Almelo				10	n.g.	20
Beeklustpark Almelo				8	n.g.	7
Mekkelhorst, Weerselo	7	10	5	7	4	4
Schapendijk, Wierden	10	9	11	9	1	0
Breeriet, Delden	32	31	32	29	26	33
Lonnekermeer, Hengelo	14	14	19	11	13	12
Singraven, Denekamp	30	34	41	34+3	13	24
Weldam, Goor	7	4	7	6	4	7
Oude Rijssenseweg, Markelo						3
Groot Boerman, Markvelde	6	ng	ng	4	5	0
Witte Veen, Buurse	10	15	ng	13	17	13
Waterwingebied Enschede	9	8	10	7	5	7
Groot Boerman, Markvelde						
Buurserbeek, Buurse	15	7	8	6	8	8
Hulsbeek, Oldenzaal	6	7	5	3	4	4
De Poppe, De Lutte	4	4	4	2	4	6
Voordesdijk, Markelo	7	1	0	0	n.g.	12
Hagveldsweg, Fleringen	3	3	0	1	1	1
Reintsweg, Enterbroek	6	6	7	6	6	2
UT, Enschede			4	0	0	4
Totaal	172	160	159	159	111	167

Figuur 1. Aantal paartjes Blauwe Reigers in Twente in de periode 1990 – 2020

Kokmeeuw (90 paar)

De Kokmeeuw gaat al jaren sterk in aantal achteruit en is nagenoeg als broedvogel verdwenen uit Twente. Er was wel een kleine opleving; het aantal steeg namelijk van 20 (2019) naar 90 paar in 2020. De meeste vogels broedden in het Haaksbergerveen (70 paar). De vogels nestelden verspreid op meerdere plaatsen in het centrale deel van het gebied en op alle plaatsen zijn ook volgroeide jongen gezien. In de Engbertsdijksvenen zijn 20 paartjes geteld, dankzij de massale berkenbestrijding in het gebied en de nieuwe openheid, zagen 20 paartjes een kans schoon om te gaan nestelen. Hier is echter niet succesvol gebroed. Figuur 2 toont de ups en downs van de soort, diverse kolonies kwamen en gingen!

Figuur 2. Aantal paartjes getelde Kokmeeuwen in Twente in de periode 1990 – 2020

Kleine Mantelmeeuw (5 paar)

Voor het derde opeenvolgende jaar zat er een kleine kolonie op een dak van een bedrijvenpand op het Dolleoor (Almelo). Het aantal paartjes viel terug van 15 paar (2019) naar 5 dit jaar. Het is niet duidelijk of er paartjes zijn gemist, de situatie op het dak is vrij onoverzichtelijk door de grote oppervlakte met obstakels/dakramen.

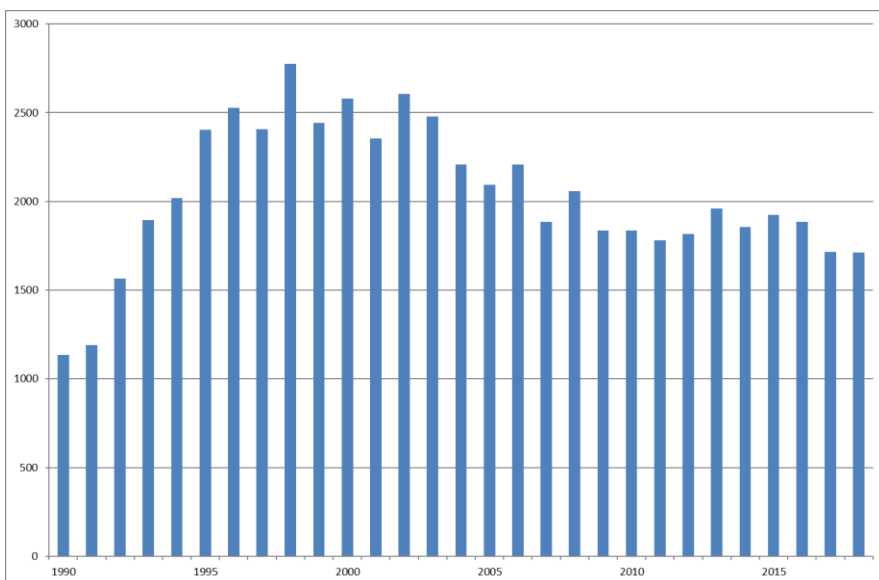
Roek (1511 paar)

De Roek broedt verspreid in tientallen kolonies door heel Twente in met name de grote steden Almelo, Wierden, Enschede, Losser en Haaksbergen. De verspreiding van de kolonies lijkt ook verband te houden met beekdalen (foerageergebieden) van de grotere Twentse beken: Buurserbeek/Schipbeek, Regge en Bornsche beek. Op de hogere gronden van de stuwwallen van Oldenzaal en Ootmarssum ontbreken kolonies volledig.

In figuur 3 kunnen we zien dat het aantal paartjes vanaf ongeveer 2000 geleidelijk afneemt. Deze afname is een landelijk fenomeen (afname van ruim 20%, zie nieuwe Vogelatlas). In 2019 werden de kolonies in Haaksbergen en Almelo ZW niet geteld. Gelukkig namen Jan Lohuis en Marina Pruyzers de open gevallen plekken in

waardoor we in 2020 weer een veel completer overzicht hebben gekregen. In de tabel zijn alleen de getelde aantallen opgenomen, in figuur 3 is voor 2019 een bijinschatting verwerkt voor de ontbrekende kolonies. Ondanks de geleidelijke daling ontstaan er ook nog steeds nieuwe kolonies en groeien sommige kolonies in aantal.

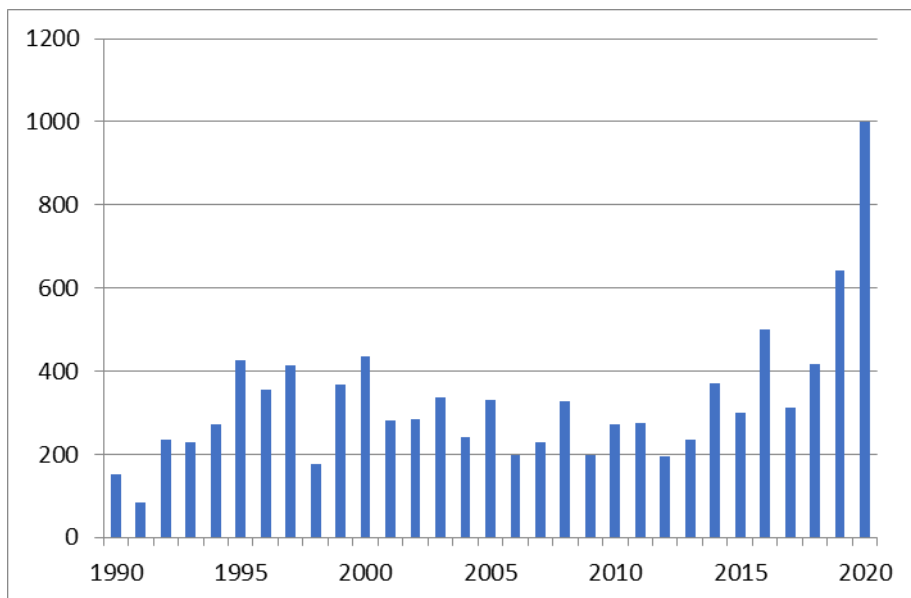
Gebied	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wierden	159	186	152	108	145	146
Almelo	767	916	722	777	392	633
Losser	257	202	248	259	246	253
Hengelo	53	57	54	54	49	42
Enschede	340	274	283	286	223	237
Haaksbergen	142	138	145	169	n.g.	132
Denekamp	25	26	37	57	18	31
Vriezenveen	32	26	24	14	12	37
Totaal	1924	1884	1738	1724	1100	1511

Figuur 3. Aantal paartje getelde Roeken in Twente in de periode 1990 – 2020

Oeverwaluw (999 paar)

De Oeverzwaluw deed het in 2020 uitzonderlijk goed in Twente. In 2019 had de soort al een ongekend topjaar met 641 getelde paartjes, maar 2020 ging hier dik over heen met 999 paar. Het hoge aantal kwam grotendeels voor rekening van de zandwinplassen Oelemars, Domelaar en Rutbekerveld. In de onderstaande grafiek is goed te zien dat zowel 2019 als 2020 positieve uitschieters zijn, evenals 2016 toen 503 paartjes werden geteld. De landelijke trend de laatste 12 jaar is juist afnemend (www.sovon.nl). Dus heel opmerkelijk hoe de Oeverzwaluwe het bij ons doet.

Figuur 4. Aantal paartjes Oeverzwaluw in Twente in de periode 1990 – 2020

In Twente broedt de Oeverzwaluw nergens meer in haar natuurlijke habitat; van eroderende rivier- of beekoevers. De kolonies zijn te vinden in gronddepots, kunstwanden of oevers van zandwinplassen.

De Oelemars is jaarlijks de grootste kolonie met in 2020 384 bewoonde nesten. Hiervan zaten er 322 in het zanddepot en 62 in de kunstwand. In de kunstwand waren aanvankelijk 150 gaten bezet, maar deze werden verstoord door illegale vissers die pal voor de wand hebben staan vissen. De zwaluwen hebben duidelijk

voorkeur voor het zanddepot. Mogelijk komt dit door de grotere hoogte van het zanddepot (10 m hoogte versus de kunstwand 3 m). De zwaluwen broeden graag zo hoog mogelijk, waarschijnlijk vanwege geringer gevaar door predatoren of hoog water. Ook in de betonnen wand zijn de bovenste rijen altijd het eerst bezet. In 2020 piekten de aantallen ook op de 2 andere zandwinlocaties.

Op de Domelaar broedden 168 paartjes in opgeworpen bulten zwarte grond langs de nieuwe zuidelijke plas. Vanaf half mei vestigde zich ook een kolonie van 35 paar in een verse oeverwand. Helaas vond de zandwinner het nodig om in de tweede helft van mei de bulten zwarte grond, waar dus de meeste Oeverzwaluwen broedden, vlak te moeten schuiven. Het is te hopen dat hierbij geen vogels zijn omgekomen. Waarschijnlijk heeft een deel van deze vogels een vervolg legsel gehad in de verse zandwand. Ook op het Rutbekerveld werd gebroed in een zanddepot. Op de zandwinplas Oosterweilanden bij Vriezenveen zat een kleine kolonie. Hier is vlakbij, langs de N36, een kunstwand aangelegd. Helaas groeien de pollen gras uit de gaten en zal er eerst gewied moeten worden om de wand geschikt te maken voor de zwaluwen. Misschien een mooie klus voor KNNV Vriezenveen?

Een mooie stabiele kolonie is die op het NSW-landgoed de Dannenkamp (Hoge Hexel). Hier is een kunstwand aanwezig bij een ondiepe plas waar jaarlijks 40 – 60 paartjes nestelen. Op de site van KNNV Vriezenveen (www.knnv.nl) treft u informatie over de kolonie aan. Ook deze kolonie maakt vooral gebruik van de bovenste rijen in de wand, net als op de Oelemars.

Dit jaar zat er een incidentele kolonie op het RBT bij Bornerbroek waar 74 paartjes nestelden in een tijdelijk gronddepot dat netjes met hekken was afgezet. Zo kan het ook! Toen er jongen waren vlogen de vogels af en aan met voedsel over de braakliggende grond.

Jammer genoeg waren een aantal kleinere kolonies bij Haaksbergen en Boekelo niet bezet.

Kolonie	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Oelemars, Losser	134	217	122	200	433	384
Omleidingskanaal	0	0	0	0	0	7
Domelaar-zuid	30	61	81	50	45	203
Zandwinning Vriezenveen	0	0	14	0	20	27
RBT Bornerbroek	0	0	0	0	0	74
Rutbekerveld	40	60	40	100	75	260
Twentekanaal, Markelo	12	59	9	2	3	0
Dannenkamp, Hoge Hexel	63	60	46	27	52	44
Haaksbergen		43	?	1	10	0
Badweg, Boekelo				38	3	0
Totaal	307	503	298	418	641	999

Huiszwaluw (1872 paar)

Het aantal getelde Huiszwaluwen in Twente schommelt; in 2020 was er een forse daling t.o.v. 2019. De Natuur en Vogelwerkgroep De Grutto telt de meeste kolonies en geeft de volgende redenen voor de daling in haar gebied:

- enkele tellers hebben niet geteld vanwege het coronavirus;
- bij een aantal boeren viel het aantal terug naar 0 paartjes door verbouwingen van schuren (Ottershagen, in 2019 nog 55 paar) of beëindiging van het bedrijf (Rossum, 2019 nog 30 paar).

De grootste kolonie in dit gebied bestond uit 56 bezette nesten en bevond zich te Langeveen.

Ik schat dat er in Twente circa 250 paartjes zijn gemist vanwege het niet tellen van kolonies als gevolg van de Corona-beperkingen. Maar in veel getelde kolonies vielen de aantallen licht terug, dus van een daling lijkt sowieso sprake.

In NO-Twente wordt de soort goed gevolgd door de Natuur- en Vogelwerkgroep "De Grutto", VWG Losser, Heemkunde Ootmarsum en Denekamp. Dit betreft een zeer groot gebied met honderden kolonies en tientallen tellers.

De aantallen in West- en Zuid-Twente namen licht toe, maar dit vertekend fors omdat hier veel minder kolonies worden geteld en 1 nieuwe kolonie veel invloed

heeft op het totaal. Maar kent u in de delen van Twente een kolonie, doe dan via mij een check of deze bekend is of nog niet wordt geteld. Zo kunnen we samen de kwaliteit van de steekproef in Twente verbeteren.

Gebied	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
aantallenNO- Twente	1754	1599	1497	1666	1975	2049	1583
West-Twente	130	119	150	168	175	145	199
Zuid en ZO- Twente	155	128	114	77	78	43	90
Totaal	2039	1846	1761	1911	2228	2237	1872

Wilt u ook meetellen?

Voor alle kolonievogeltellers die aan dit overzicht hun bijdrage leverden nogmaals mijn hartelijke dank. Heel verheugend is dat steeds meer tellers hun gegevens direct na de tellingen op de portal invoeren waardoor de compleetheid van de tellingen veel beter is te borgen.

Bent u nog geen kolonieteller maar wilt u graag meetellen, laat dit dan weten via één van onderstaande e-mail adressen. Dan probeer ik u te koppelen aan een bestaande kolonie en teller.

Peter van den Akker, Districtscoördinator Twente (Lsb.Twente@sovon.nl of akkervanden@yahoo.com)